

DANİMARKA KÜTÜPHANELERİ

Çeviren : Leman ŞENALP

Millî Kütüphane

Kral III. Frederik tarafından XVII. asrın ortalarına doğru kurulmuş olan Kraliyet Kütüphanesi (Det kgl. Bibliotek), Danimarka'nın Millî Kütüphanesi olup edebiyat, yabancı memleketler edebiyatları ve sosyoloji sahalарında memleketin en büyük kütüphanesidir. Bu kütüphanenin en ehemmiyetli vazirlerinden biri bütün Danimarka neşriyatının mümkün olduğu kadar tam bir koleksiyonunu toplamaktır. 1 Temmuz 1927 tarihli Derleme Kanunu, Danimarka'da basılan bütün eserlerden örnek nüshalar verilmesi gayesini istihdaf eder. Kütüphanenin Danimarka eserleri bölümü, bundan başka Danimarka hakkında yazılmış yabancı dillerdeki eserlerin ve Danimarka'lı yazarlar tarafından yabancı dillerde yazılmış eserlerin dahi mümkün olduğu kadar tam bir koleksiyonuna sahip olma yollarını arar.

Kütüphane, müzik eserleri, haritalar ve resim koleksiyonları hariç 4000 künabel, 50.000 elyazması ve 1.000.000 kadar eseri ihtiva etmektedir.

Eski İzlanda elyazmaları arasında meşhur «Livre de Flat», eski Edda'nın ilk nüshası «Godex Regius», «Gragas» elyazması ve İzlanda'nın orta çağlardaki ünlü Kanunu bulunmaktadır. Daha yakın zamanlar için Johannes Ewald, Adam Oehenschlaeger, H. C. Andersen vs. gibi belli başlı ilim adamı, şair ve kompozitörlerin elyazmalarını ve koleksiyonlarını zikretmek lâzımdır.

Kraliyet Kütüphanesinin şark yazmaları koleksiyonu dünyanın en iyi koleksiyonları olarak mütalâa edilmektedir. Bu elyazmalarının büyük bir kısmı IX. asrın tanınmış Danimarka'lı filologları Rasmus Rask ve N. L. Westergaard tarafından Hindistan'dan getirilmiş olanlardır; fakat bilhassa pali (Sanskrit diline yakın Cenubî Hindistan ve Seylan'da kullanılan mukaddes dil) dilindeki elyazmaları ve eski İran elyazmaları, meselâ Zend Avesta'nın meşhur kitapları ve Moğol elyazmaları calibi dikkattir. Tibet dilinde çok nadir bir koleksiyon meselâ tam bir Kanjur örneği, Tanjur'un haşiyelerini ihtiva eden dist papaslarının Tibet dilindeki tercümeleri Yunan ve Danimarka Prensi tarafından Kraliyet Kütüphanesine sunulmuştur.

Danimarka Kraliyet Hariciye Vekâleti tarafından yayınlanan (Danemark adlı eserden tercüme edilmiştir.

1932 yılında Kütüphane, vaktiyle Prof. David Simonsen'e ait olan İsrail edebiyatına ait çok kıymetli eser ve elyazmalarından müteşekkil bir koleksiyona sahip oldu. 1949 da da İbranice inkunabeller ve Habeş dilinde eserler ve karait eserleri dahi ihtiva eden, Dr. L. Goldschmidt'e ait şark ve İsrail edebiyatına ait maruf bir koleksiyonu satın aldı. İstikbalde kütüphanenin İbranice eserler bölümü bu mevzu ile ilgili bütün sualleri cevaplandırabilecek bir merkez vazifesini görecektir.

Kraliyet Kütüphanesi şimal memleketlerinin en önemli ve Avrupa'nı en tanınmış kütüphanelerinden biridir.

Kütüphane, 1906 yılında Hans J. Holm tarafından inşa edilen ve şimdiki Parlamento binası olan Christianborg şatosu yakınında «Slotsholmen» dediği Kütüphane. 1954 yılından beri yılda bir defa yayımlanmakta olan «Fund og Forskning» (Buluşlar ve araştırmalar) adı altında bir neşriyat yapmaktadır. **Üniversite Kütüphanesi**

Üniversite Kütüphanesi 1482 yılında tesis edildi. 1652 yılında kütüphane olarak kullanılmak üzere Trinité, Kilisesinin kubbeleri üstünde hususî bir salon tanzim ve tefriş edildi; buraya «Yuvarlak Kule» den (Tour ronde) giriliyordu. 1782 büyük yangınında Kütüphane hemen tamamıyla harap oldu, son Kilisenin kubbeleri altında yeniden tesis edildi.

1861 yılında, Kopenhag esas Üniversite binasına bitişik, mimar J. D. Heyholdt tarafından İtalyan rönesansı tarzında Fiolstraede'de inşa edilen hususî bir binaya nakledildi. 1930 da ise Kütüphane idari bakımdan Üniversite'den ayrıldı, ve 1938 yılında iki bölüme ayrıldı; riyażî ilimler, tabii ilimler ve tıbbî eserler Norre Faelled'deki yeni Üniversite Sitesi'nde başka bir bina nakledildi.

Kütüphanenin Fiolstraede'de kalan birinci bölümü bugün beşerî ilimler sahasında 360.000 cilt eseri ve 30.000 cilt kadar tutan Danimarka gazetelerinin hemen hemen tam bir koleksiyonunu ihtiva etmektedir. Kütüphanede mevcut elyazmalarının büyük bir kısmı Kraliyet Kütüphanesine devredilmiştir. Kütüphane, en mühimmi Kraliyet Kütüphanesi olmak suretiyle beşerî ilimler sahasında meslekî istikamet veren bir kütüphane vazifesini görmektedir.

Şimal memleketleri edebiyatına hususî bir ehemmiyet verilir, Danimark edebiyatına ait eserler ise 1 Temmuz 1927 tarihli Derleme Kanunu gereğince muntazaman Kütüphaneye gönderilmektedir. Fiolstraede'deki binada 2600 kadar Norveç, İzlanda elyazmaları ve 16000 cilt kadar diplomanın orijinal veya kopyeleri muhafaza edilmektedir.

Kütüphanenin Norre Allé 49 numaradaki ikinci bölümü 307.000 kitap ve 340.000 kadar tezi ihtiva etmekte olup riyażî ilimler, tıp ve tabii ilimler (bo-anik hariç) sahasında en esaslı bir kütüphanedir. Kütüphane belli başlı ilim ahalarına ait mümkün olduğu kadar çok kitap satın alır. Bununla beraber bo-anik, teknik ilimler, ziraî ve diğeri buna mümasil ilim sahalarında Danimar-ka'da basılıp Derleme Kanunu gereğince kütüphaneye gönderilen eserlerle tifa edilir.

Kütüphane, tıbbî ve ilmi enstitülere ait bazı teknik kütüphanelerin idaresini de üzerine almıştır.

Acta historica scientiarum naturalium et medicinalium, Library research monographs ve Index medicus danicus gibi eserler Kütüphane neşriyatı me-anındadır.

Arhus Devlet Kütüphanesi

Arhus Devlet Kütüphanesi 1902 yılında açıldı. Bu kütüphaneye de Kop-nahg'taki Kraliyet Kütüphanesine olduğu gibi Derleme Kanunu gereğince Danimarka'da basılan bütün eserlerden birer nüsha gönderilmektedir. Yabancı illerde, bilhassa beşeri ilimler, tıp ve ekonomi sahalarında kitap alınır; diğeri im kolları meselâ, ticaret, ziraat ve teknoloji ikinci plânda kalır.

Halen Kütüphane 460.000 cilt civarında eseri ihtiva etmektedir. Kütüp-hanenin iki gayesi vardır: 1) Arhus Üniversitesinin başlıca kütüphanesi olmak, Bir araştırma kütüphanesi ve Kopenhag şehri müstesna olmak üzere bütün şra halk kütüphanelerine kendilerinde mevcut bulunmayan eserleri onların tıfadesine arz etmek.

Kütüphane Slesvig tarihi (Regensburg koleksiyonu ve hristiyan olmiyan emleketlere gönderilen misyonların tarihiyle ilgili hususî koleksiyonları tiva eder.

Ayrı bir binada, fakat Kütüphanenin kontrolü altında olmak suretiyle ağı yukarı bütün Danimarka gazetelerinin 130 sene evveline kadar inen tam r koleksiyonu bulunur.

Danimarka İlmî ve Edebî Yayınları Beynelmilel Mübadele Enstitüsü

Danimarka İlmî ve Edebî Yayınları Beynelmilel Mübadele Enstitüsü 45 yılda tesis edilmiş olup gayesi Danimarka kütüphane ve enstitülerin-n gelen kitap ve süreli yayınların yabancı memleketlerdeki benzer teşek-llerle mübadelesini merkezileştirme ve tanzim etmektir.

Enstitü aynı zamanda Danimarka Devletine parasız olarak gönderilen ar-ımların tevzi bürosu vazifesini de görür.

İlk Kütüphaneleri

Halk kütüphanelerinin hemen hemen hepsine devlet tarafından yardım edilmekte olup, 1920 yılında çıkarılan ve muhtelif defalar ve en son olarak 1950 yılında tâdil edilen kanun ahkâmına göre idare edilirler. Bu kanun yardımı miktarını tâyin ve devlet tarafından yardım görmek isteyen kütüphanelerin ifa edecekleri şartları tespit eder. Hâlen bu şekilde 100 ü taşra şehirlerinde, mütebakisi köylerde olmak üzere 1350 kütüphane mevcuttur. Bu kütüphaneler devletten cüm'an 8.8 milyon kuron ve mahallî gelirlerden (büyük hasse belediyeler tarafından) 15.8 milyon kuron almaktadırlar. Halk kütüphanelerinin topyekûn varidatı 24.6 milyon kurona bâliğ olmaktadır. Bu kütüphaneler 6.8 milyon cilt eseri ihtiva etmekte olup senede 21.6 milyon eser iare etmektedirler. Bu kütüphanelerden memleket nüfusunun beşte birini istifade etmektedir. Halk kütüphaneleri teşkilâtının en karakteristik vasıflarından birini, bazı hususlarda, Anglo - Sakson memleketlerindeki «County libraries» adıyla tanınan kütüphanelere mümasil olan, merkezi kütüphanelerin faaliyeti teşkil eder. Merkezi kütüphanelerin ifa etmekte mükellef oldukları iki vazife vardır. 1) Buldukları şehirlerde (ekseriya vilâyet merkez alâde bir halk kütüphanesi gibi hizmet etmek, 2) Bölgelerinde (vilâyet yurdu kaza) bulunan bütün küçük kütüphanelere yardım etmek mecburiyeti dedirler. Hâlen bütün memleket mesahasını faaliyet sahası içine almış bulunan 33 Merkez Kütüphane mevcuttur. Merkez Kütüphaneler küçük kütüphanelere kitapların seçimi ve satın alınması, cilt ve katalog işlerinde yardım ettikleri gibi bu küçük kütüphanelerde mevcut olmayan eserleri de temin edip yollarlar. Bu faaliyet «bibliobus» seyyar kütüphanelerle tamamlanmış oldu. Merkez kütüphaneler bu işler için devletten hususî bir yardım görmektedirler. Merkez Kütüphaneler, küçük kütüphaneler arasında mutavassut bir rol oynamakta ve Halk kütüphaneleri Umumî Müfettişliğini yapmaktadırlar. Devlet yardımının miktarını tespit ve kütüphaneleri kontrol vazifelerinde bu teşekküle düşmektedir. Halk Kütüphaneleri Umumî Müfettişliği aynı zamanda müstakbel kütüphanecilerin meslekî bilgi merkezi olan Kütüphanecilik Okulunu da idare eder.

Danimarka Bibliyografya Bürosu

Danimarka Bibliyografya Bürosu 1939 da tesis edilmiş muhtar bir teşekküldür. Bibliyografyalar hazırlayıp neşretmek ve kütüphanelerin istifadesi için muhtıralar yollamak ve hususiyile halk kütüphaneleri için fişler ve matbu kataloglar ve formüllerler hazırlamak bu teşekkülün vazifesidir. Bibliyografya Bürosu «Millî Danimarka Bibliyografyası» nı yayımlamakta ve son seneler halk kütüphanelerinin istifadesi bakımından müşterek bir cilt servisi kurup idare etmek işine de el koymuş bulunmaktadır.